

Vergaderjaar 2025–2026

36 800 VIII

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2026

Nr. 35

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 18 december 2025

Sinds 2023 wordt met de PO-Raad, VO-Raad en VNG samengewerkt aan de gezamenlijke aanpak onderwijshuisvesting¹ en is toegezegd uw Kamer periodiek te informeren over de voortgang. In deze brief wordt uw Kamer geïnformeerd over de ontwikkelingen binnen deze aanpak sinds de brief van vorig jaar najaar² en over de uitvoering van motie Pijpelink³ die vroeg naar een brede verkenning van monitoringsmogelijkheden op het gebied van onderwijshuisvesting. Onlangs heeft uw Kamer een brief ontvangen van de PO-Raad en de VO-raad (hierna: sectorraden) over onderwijshuisvesting⁴. Uw vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft gevraagd om een reactie op die brief⁵. Hieronder volgt daarom eerst een korte reactie op die brief.

Brief sectorraden en aanpak onderwijshuisvesting

Zoals de sectorraden aangeven, zijn veel schoolgebouwen verouderd. Ze voldoen niet aan de (toenemende) klimaateisen en hebben een slecht binnenklimaat. Eerder concludeerde het IBO Onderwijshuisvesting «een vak apart» 2021 daarom dat er tot 2050 een grote opgave ligt om aan de klimaatdoelen te voldoen. Naast klimaatdoelen vragen ook andere maatschappelijke ontwikkelingen rond kansengelijkheid, samenwerking in het sociaal domein en inclusie steeds meer van schoolgebouwen. Ook heeft het binnenklimaat een directe impact op de leerprestaties van

¹ Tweede Kamer 2022–2023, 36 200 VIII, nr. 218.

² Tweede Kamer 2024–2025, 36 600 VIII, nr. 34.

³ Tweede Kamer 2023–2024, 36 410 VIII, nr. 128.

⁴ <https://www.poraad.nl/bedrijfsvoering/onderwijshuisvesting/brief-tweede-kamer-onderwijshuisvesting-november-2025>

⁵ Tweede Kamer 2025–2026, 2025D50012.

kinderen.⁶ Goede schoolgebouwen zijn niet alleen van belang voor de leerprestaties van kinderen, maar ook voor een gezonde werkomgeving van onderwijspersoneel.

Het IBO concludeerde dat om de geconstateerde opgave aan te pakken, het vervangingstempo van schoolgebouwen omhoog moet, dat wil zeggen dat er jaarlijks meer schoolgebouwen vervangen of gerenoveerd worden dan nu het geval is. Dit draagt ook bij aan een beter binnenklimaat en aan de andere maatschappelijke uitdagingen.

Het rapport concludeerde dat daarvoor aanvullende middelen nodig zijn van € 730 miljoen per jaar tot 2050 (prijspeil 2019). Bij de behandeling van de Onderwijsbegroting 2026 heeft uw Kamer gevraagd om dit bedrag te indexeren. Geïndexeerd met de gemiddelde inflatie over de jaren 2019–2025 komt dit bedrag op € 930 miljoen per jaar (prijspeil 2025). In de brief van de sectorraden wordt gesproken over een financieel tekort van 1,3 miljard. Dit verschil wordt verklaard doordat de sectorraden een inschatting hebben gemaakt die is gebaseerd op de bouwkosten die sneller gestegen zijn dan de gemiddelde inflatie.

De zorg voor onderwijshuisvesting is gedecentraliseerd aan gemeenten en schoolbesturen zijn verantwoordelijk voor het onderhoud van de gebouwen. Zoals eerder met uw Kamer gewisseld, is het tot nu toe niet mogelijk gebleken om vanuit het Rijk te voorzien in de voor de opgave benodigde aanvullende middelen. Ondanks dat is het wel gelukt om samen met de VNG en de sectorraden te werken vanuit een gezamenlijke ambitie⁷ aan een aanpak onderwijshuisvesting. Hiermee zorgen we ervoor dat de middelen die er zijn zo doelmatig mogelijk worden ingezet en ondersteunen we gemeenten en scholen bij scholenbouw. Ik ben de sectorraden en VNG daarom zeer erkentelijk voor deze samenwerking. Het biedt echter nog geen oplossing voor de aanvullende middelen die nodig zijn voor de opgave.

Voortgang aanpak onderwijshuisvesting

De aanpak onderwijshuisvesting bestaat uit drie onderdelen. Ten eerste is er het wetsvoorstel planmatige aanpak onderwijshuisvesting dat tot doel heeft verbeteringen in het stelsel te verankeren in de wetgeving. Ten tweede is er het Innovatieprogramma Onderwijshuisvesting, dat door bouwend te leren komt tot product- en procesinnovatie. Ten derde is er het Programma Onderwijshuisvesting, dat zich onder andere richt op kennisdeling, professionalisering, en ondersteuning van gemeenten en schoolbesturen bij hun vastgoedopgave. Alle drie de onderdelen samen beogen te komen tot het sneller en kostenefficiënter realiseren van kwalitatief betere schoolgebouwen.

Wetsvoorstel onderwijshuisvesting

Het wetsvoorstel planmatige aanpak onderwijshuisvesting is begin 2025 aan uw Kamer aangeboden. De plenaire behandeling van dit wetsvoorstel staat voorlopig gepland in week 13 2026.

⁶ Daals, S. (2021). De relatie tussen het schoolklimaat en de prestaties van leerlingen in het primair onderwijs [Masterproef, Rijksuniversiteit Groningen, Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen, Master Real Estate Studies]. Voion. <https://www.voion.nl/wpcontent/uploads/media/jzvcyqjc/de-relatie-tussen-het-schoolklimaat-en-de-prestaties-vanleerlingen-in-het-primair-onderwijs-juli-2021.pdf>

⁷ Gezamenlijk hebben we de volgende ambitie geformuleerd: In 2050 hebben alle schoolgebouwen in Nederland een prettig en gezond binnenklimaat, zijn alle gebouwen geschikt voor modern en inclusief onderwijs, circulair, modulair en (onderwijs)adaptief gebouwd, minstens energieneutraal en betaalbaar in de exploitatiefase.

Het doel van dit wetsvoorstel is dat gemeenten en het schoolbestuur tot een meer planmatige en doelmatige aanpak van bouw, beheer en onderhoud van schoolgebouwen in het funderend onderwijs komen. Het verplicht daartoe gemeenten een integraal huisvestingplan (IHP) op te stellen en verplicht schoolbesturen een meerjarig onderhoudsplan (MJOP) op te stellen. Ook wordt renovatie van schoolgebouwen opgenomen als voorziening die aan te vragen is bij gemeenten. Tot slot worden de investeringsmogelijkheden in het primair onderwijs verruimd, waardoor het voor schoolbesturen in het primair onderwijs (net als in het voortgezet onderwijs) mogelijk wordt om in hun schoolgebouwen te investeren.

Innovatieprogramma Onderwijshuisvesting (IPOHV)

In het Innovatieprogramma Onderwijshuisvesting (IPOHV) leren we samen hoe we sneller en kostenefficiënter, betere schoolgebouwen kunnen bouwen, renoveren en vernieuwen. Daarbij staan de kwaliteit van het gebouw en de talentontwikkeling van leerlingen centraal. Het wordt gefinancierd met middelen uit het Nationaal Groeifonds.

Op 7 oktober is de eerste tranche formeel van start gegaan met een startbijeenkomst in Utrecht. Het enthousiasme is groot, zowel bij de deelnemers als bij het Ministerie van OCW, PO-Raad, VO-raad, VNG en het programmabureau Ruimte-OK. Er zijn 27 bouwprojecten geselecteerd om aan deze tranche mee te doen. Het aantal aanvragen hiervoor lag boven verwachting: 92 bouwprojecten hebben een aanvraag ingediend. De looptijd van deze eerste tranche van het IPOHV is van 2025–2029.

Het doel van de eerste tranche is om te komen tot hogere prestaties van schoolgebouwen op het gebied van gezondheid, duurzaamheid, inclusiviteit en (onderwijs)adaptiviteit. Daarnaast wordt gefocust op het vergroten van het innovatief vermogen van de bouwsector om te komen tot efficiëntere bouwprocessen en het verlagen van ontwikkel-, bouw-, en exploitatiekosten. Deelnemers zijn verplicht actief deel te nemen aan een leerlab. Het programmabureau Ruimte-OK zorgt voor de aansturing en uitvoering van de leerlabs. De opgeleverde innovaties en ervaringen worden breed met de onderwijssector gedeeld. De leerlabs van de tweede tranche van het innovatieprogramma starten naar verwachting in het najaar van 2028.

Programma Onderwijshuisvesting (POHV)

Het Programma Onderwijshuisvesting richt zich op het stimuleren en ondersteunen van een meer programmatische en integrale aanpak van de vastgoedopgave van gemeenten en schoolbesturen, zodat de voor onderwijshuisvesting beschikbare middelen doelmatiger worden besteed. Ook wordt ingezet op het verbeteren van de samenwerking met de markt. Daarnaast zijn er vanuit het programma al experts en specialisten beschikbaar om gemeenten en schoolbesturen te ondersteunen bij de opgave. Zo kunnen schoolbesturen en gemeenten bij het programma terecht voor gerichte vragen of voor hulp waarbij de gehele opgave van een gemeente centraal staat. Er worden masterclasses, cursussen en informatiesessies georganiseerd waar kennis kan worden uitgewisseld en praktijkvoorbeelden kunnen worden gedeeld.

Binnen het POHV zijn 27 instrumenten ontwikkeld om gemeenten en schoolbesturen te ondersteunen in hun vastgoedopgave. De instrumenten bestaan uit kennisdocumenten, handleidingen en gestandaardiseerde formats waarmee schoolbesturen en gemeenten zelfstandig of met

begeleiding vanuit het programma aan de slag kunnen.⁸ Naast standaardisatie wordt ook gewerkt aan inzicht in de staat van schoolgebouwen en versterking van bestuurlijke samenwerking. De instrumenten zijn ontwikkeld in samenwerking met InvestNL, deze samenwerking loopt nog tot eind dit jaar.

Het POHV is inmiddels in de implementatiefase beland. In 2025 zijn alle instrumenten door schoolbesturen en gemeenten in de praktijk getest. Elk instrument is hierbij op kleine schaal in gebruik genomen en is er in kaart gebracht welke ondersteuning er nodig is in het gebruik. Op deze manier kunnen alle instrumenten geoptimaliseerd worden en naar verwachting uiterlijk in het voorjaar van 2026 gereed zijn voor breed landelijk gebruik.

Alle instrumenten zijn in co-creatie met schoolbesturen, gemeenten en marktpartijen tot stand gekomen. In totaal hebben circa 400 enthousiaste gemeenten, schoolbesturen en marktpartijen hieraan bijgedragen. Hierdoor kunnen de instrumenten rekenen op draagvlak vanuit de sector, maar ook vanuit marktpartijen.

Motie Pijpelink

Op 18 april 2024 is een motie van het Lid Pijpelink aangenomen⁹. In deze motie is gevraagd naar een brede verkenning van monitoringsmogelijkheden op het gebied van onderwijshuisvesting. Andersson Elfers Felix (AEF) heeft hier onderzoek naar gedaan in opdracht van het Ministerie van OCW. Het eindrapport is bijgevoegd bij deze brief. De beleidsreactie volgt op een later moment.

De conclusie van het onderzoek is dat er overeenstemming bestaat tussen schoolbesturen, gemeenten en het Rijk dat monitoring van onderwijshuisvesting van meerwaarde is: inzicht uit monitoringsinformatie draagt bij aan betere sturing, een gelijk speelveld en draagvlak voor (gerichtere) investeringen. Bij een inzet op het professionaliseren van monitoring om knelpunten te adresseren, zijn meerdere inrichtingskeuzes te maken. Hier lopen op dit moment andere onderzoeken naar. De afwezigheid van structureel toezicht en handhaving wordt niet als knelpunt ervaren.

De Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
K.M. Becking

⁸ Meer informatie over de instrumenten kunt u vinden op www.pohv.nl

⁹ Kamerstuk 2023 – 2024, 36 410 VIII, nr. 128.